

Wat kunnen we leren over de preventie van woninginbraken?

Nynke Piepers, Paul van Someren & Maud Pluijm

Contactgegevens

Amsterdam, december, 2021.

Nynke Piepers

npiepers@dsp-groep.nl

Paul van Soomeren

pvansoomeren@dsp-groep.nl

Maud Pluijm

mpluijm@dsp-groep.nl

Met medewerking van: Iris Struick.

©2021 WODC. Auteursrechten voorbehouden

Samenvatting

Aanleiding en doel van het onderzoek

Het aantal woninginbraken in Nederland is fors teruggelopen de laatste jaren. In 2012 werden er nog zo'n 92.000 inbraken gemeld, in 2019 waren dat er nog 40.000. Ten tijde van Corona daalde dit aantal in 2020 naar 30.000. De impact van woninginbraken is groot en de kosten zijn aanzienlijk. De ervaring leert dat een daling van de woninginbraken op termijn soms weer gevolgd wordt door een stijging. Daarbij komt dat het aantal woninginbraken landelijk weliswaar afneemt, maar die afname blijft in bepaalde situaties achter waardoor er nog steeds zorgwekkende concentraties zijn.

Tegen deze achtergrond heeft het team Aanpak Criminaliteitsfenomenen van de directie Jeugd, Familie en Criminaliteitsfenomenen (DJFC) een literatuuronderzoek verzocht om in kaart te brengen welke lessen we uit het buitenland kunnen trekken over de preventie van woninginbraken.

In dit literatuuronderzoek staan drie onderzoeksvragen centraal:

- 1 Welke ontwikkelingen zijn er op het gebied van woninginbraak om te bepalen waar en op wie preventieve maatregelen het beste ingezet kunnen worden?
- 2 Zijn er preventieve maatregelen in het buitenland die we in Nederland nog niet kennen?
- 3 Wat kunnen we in Nederland - op basis van buitenlandse literatuur - beter en anders doen bij de inzet van preventieve maatregelen die we reeds toepassen tegen woninginbraak?

DSP-groep heeft in opdracht van het WODC tussen mei 2021 en november 2021 literatuuronderzoek uitgevoerd om antwoord te geven op bovenstaande onderzoeksvragen.

Stappenplan

Om antwoord op de drie onderzoeksvragen te geven hebben we het onderzoek uitgevoerd in de volgende stappen:

- 🕒 **Trendanalyse van de ontwikkelingen op het gebied van woninginbraken.**
- 🕒 **Analyseren van overzichtsstudies van preventieve maatregelen in Nederland.**
- 🕒 **Verzamelen potentieel relevante buitenlandse publicaties en shortlisten publicaties.**
- 🕒 **Beoordelen relevante buitenlandse publicaties aan de hand van beoordelingskader.**
- 🕒 **Opstellen notitie voor - en houden van - expertbijeenkomst.**
- 🕒 **Rapport: Wat kunnen we leren over de preventie van woninginbraken?**

Bij de interpretatie van het onderzoek is het van belang om een aantal beperkingen in acht te nemen. Zo valt niet uit te sluiten dat er preventieve maatregelen (voor bijvoorbeeld een bredere doelgroep naast

woninginbrekers) zijn gemist door de brede, verkennende insteek die is gekozen. Ook hebben we gericht gekeken naar de effectiviteit op het terugdringen en de preventie van woninginbraken. Hierdoor zijn mogelijk meer algemene aanpakken, zoals aanpakken gericht op daders van high impact delicten, mogelijk gemist. Ook ligt in het onderzoek redelijk de nadruk op Veilig Ontwerp en Beheer/Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) door de samenstelling van ons internationale netwerk dat wij hebben geraadpleegd. Voor de trendanalyse baseren wij ons grotendeels op politiedata. Een belangrijk nadeel is de oververtegenwoordiging in de data van jongeren met een niet-Westerse herkomst, wat deels komt door een hogere verdenkingskans voor niet-Westerse jongeren dan verwacht mag worden. In het beoordelingskader maakten we gebruik van de Maryland Scientific Methods Scale (MSMS). De MSMS heeft als nadeel dat er vaak niet per huishouden of woning wordt gekeken, maar naar hele wijken, wat randomisatie lastig maakt. Ook eist de MSMS niet specifiek dat er sprake is van meerdere metingen (longitudinaal onderzoek). Tot slot kent het kijken naar de effectiviteit van maatregelen in het buitenland de beperking dat de context kan afwijken van de Nederlandse context.

Woninginbraken in perspectief

Europees niveau

Op Europees niveau zagen we dat Nederland het in vergelijking met andere Europese landen iets slechter dan gemiddeld doet. In de Fundamental Rights Survey gaf 11% van de Nederlandse respondenten aan tussen 2014 en 2018 slachtoffer te zijn geworden van een woninginbraak, terwijl het gemiddelde in de EU ligt op 8%. Op Europees niveau blijkt ook dat mensen die naar eigen zeggen behoren tot een etnische minderheid vaker slachtoffer worden dan niet-etnische minderheden.

Landelijk niveau

Als we verder inzoomen op Nederland, zien we dat er tussen 2007 tot 2012 een – overigens kleine – stijging plaatsvond en in de jaren tussen 2012 tot 2019 het aantal woninginbraken weer sterk daalde. In 2012 werden er zo'n 92.000 inbraken gemeld, terwijl dat in 2019 ongeveer halveerde naar 40.000. Het niveau in 2019 is gedaald onder het niveau uit de jaren zeventig. In het eerste jaar van het Coronavirus daalde het aantal over 2020 uiteindelijk nog verder tot 30.000 woninginbraken.

Provinciaal en gemeentelijke niveau

Verder ingezoomd, zien we dat in alle provincies het aantal woninginbraken is gedaald, maar dat het aantal in de dunner bevolkte provincies (Friesland, Groningen, Drenthe, Flevoland, Zeeland) – waar het aantal woninginbraken over het algemeen laag ligt, - het minst hard is gedaald. Op gemeentelijk niveau zien we dat de gemeenten waar de daling het minst sterk is of zelfs een stijging zichtbaar is, vooral plattelandsgemeenten en gemeenten rondom (middel)grote steden, oftewel sub-urbane gemeenten zijn.

Stedelijk en wijkniveau

Hoe verder we inzoomen hoe genuanceerd het beeld is dat ontstaat. We keken naar de spreiding van woninginbraken in de twee grootste steden van Nederland: Rotterdam en Amsterdam. Binnen deze steden keken we naar de top-10 wijken waar in absolute aantallen het meest wordt ingebroken. Deze wijken kenmerkten zich over het algemeen door een lage sociaaleconomische status (SES). In Amsterdam zagen we daarnaast dat het percentage inwoners met een migratieachtergrond hoger is dan in andere wijken in de stad en dat de sociale cohesie gemiddeld laag lag. Deze wijken kenmerken zich bovendien door veel sociale huurwoningen. In Rotterdam werd daarnaast in de wijken veel overlast ervaren van rommel en straatafval en slecht onderhoud van de wijk. In de twee grote steden zijn het dus vooral de meer kwetsbare wijken waar het meest wordt ingebroken.

Dader- en slachtofferniveau

Wat we op stedelijk en wijkniveau zagen, zien we ook terug in de kenmerken van daders en slachtoffers. Zowel de door de politie geregistreerde daders als de door het CBS geënquêteerde slachtoffers hebben relatief vaak een niet-Westerse migratieachtergrond. En we zien dat mensen met een praktische opleiding in 2019 vaker slachtoffer werden dan mensen met een hbo of wo-opleiding – wat weer samenhangt met een lagere SES. Zoals gezegd zijn met name de wijken met een lagere SES kwetsbaar voor woninginbraken. Op basis van de routine activiteitentheorie – waarin criminaliteit voorkomt als daders en slachtoffers op hetzelfde tijdstip op dezelfde plek samenkomen en een geschikte 'beschermer' ontbreekt – en de afstandsvervalfunctie – die inhoudt dat inbrekers beperkt mobiel zijn en vooral in de nabijheid van hun eigen woning inbraken plegen – is het goed voor te stellen dat daders en slachtoffers vaak in dezelfde wijken wonen. Volgens onze analyse gaat het dan voornamelijk om de kwetsbare buitenwijken van de stad.

Verder zagen we op daderniveau dat mannen vaker verdacht worden van woninginbraken dan vrouwen. Daarnaast zien we dat het meestal 18- tot 25-jarigen zijn die verdacht worden. Deze leeftijdscategorie is bij verschillende afkomsten - Nederlandse, niet-Westerse migratieachtergrond en Westerse-migratieachtergrond – oververtegenwoordigd.

Nieuwe maatregelen, zijn die er wel?

Voordat we antwoord konden geven op de vraag welke preventieve maatregelen in het buitenland worden toegepast die we in Nederland nog niet kennen, hebben we inzichtelijk gemaakt welke palet aan maatregelen we in Nederland kennen. Dit leverde onderstaand (niet-uitputtend) overzicht op. In het rapport wordt een aantal maatregelen uitgebreider beschreven.

Doelgroep	Primair	Secundair	Tertiair
Dadergericht	<ul style="list-style-type: none"> • Spijbelcontrole • Opvoeding, voorlichting • Recreatieactiviteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Cursus sociale vaardigheden • Voorlichting & Advisering risicogroepen • Werkgelegenheid-project • Positieve rolmodellen • Digitaal Opkopers Register (DOR) • Stop Heling 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaatsing in Inrichting Stelselmatige Daders (ISD) • Top X-aanpak • (Intensief) reclassering toezicht • Last onder dwangsom
Slachtofferg ericht/situati oneel	<ul style="list-style-type: none"> • Licht aan laten • Buitenverlichting op sensor • Sloten • Alarmsysteem • Cameratoezicht • Waakhond • Inbraakgerichte voorlichting (o.a. zomer en donkere dagenoffensief) • Afspraken met burens • Bouwvoorschriften • Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW) • Digitale deurbel 	<ul style="list-style-type: none"> • Buurtcampagne • Informele sociale controle • Buurtpreventieteams • Whatsapp buurtpreventie • Herinrichting wijken • Straatverlichting • Toezichthouder in wooncomplex 	<ul style="list-style-type: none"> • Individueel advies • Slachtofferhulp • Sloop • Hot spot surveillance • CCTV (camera's)

Door de grote verscheidenheid aan preventieve maatregelen die we in Nederland reeds kennen, kwamen wij in onze zoektocht in het buitenland naar nieuwe maatregelen nauwelijks tot nieuwe inzichten. Aanvankelijk selecteerden wij vier maatregelen waarvan wij veronderstelden dat deze nieuw waren, maar volgens de geraadpleegde experts is één maatregel daadwerkelijk nieuw. Het gaat om een maatregel waarbij wijken en buurten als zogeheten No Cold Calling-zones werden aangewezen. Dit betekent dat in die wijken deur-aan-deur-verkoop niet is toegestaan, omdat dit geassocieerd wordt met afleidingsinbraken. Volgens de experts kennen we, in tegenstelling tot Engeland waar de studie werd uitgevoerd, in Nederland nauwelijks afleidingsinbraken en is ook deur-aan-deur-verkoop minder gebruikelijk. Zij zien het dan ook niet als een voor Nederland relevante maatregel.

Dit verkennend literatuuronderzoek laat dus duidelijk zien dat we in Nederland al veel maatregelen kennen. Het Nederlandse palet aan maatregelen is dermate breed en divers, dat wij in onze zoektocht in het buitenland naar nieuwe maatregelen nauwelijks tot nieuwe inzichten kwamen. We kunnen daarom concluderen dat we in Nederland kennelijk goed op de hoogte zijn van alle ontwikkelingen op het gebied van preventie van woninginbraken. Dat we goed op de hoogte zijn van de ontwikkelingen, betekent echter niet dat er geen winst valt te behalen en geen lessen uit het buitenland getrokken kunnen worden. In het onderzoek kwamen twee winstkansen naar voren.

Winstkansen

Beter zicht op lokale oorzaken woninginbraken

Deze winstkans heeft betrekking op het beter zicht krijgen op de factoren die samenhangen met het woninginbraakrisico in hotspots, door wie daar veel wordt ingebroken en wie vaker slachtoffer zijn. Het gaat om een probleemgerichte en gefocuste aanpak, waarbij informatiegestuurd wordt gewerkt. Dit houdt in dat in plaats van te kiezen voor grootschalige (landelijke) aanpakken, de aanpak van woninginbraak op de lokale context wordt afgestemd. Verschillende onderzoeken maken duidelijk dat er nog een lange weg te gaan is, omdat de beschikbare systemen waarmee de lokale oorzaken in kaart gebracht kunnen worden vaak niet of nauwelijks worden gebruikt door de politie. De mogelijkheden van een probleemgerichte en informatiegestuurde aanpak worden niet ten volste benut. Als de systemen worden gebruikt voor het in kaart brengen van die lokale oorzaken, blijft de actie en informatie meestal binnen de politie. Het gehanteerde model – politiedata in → politieactie uit – zou verbreed moeten worden naar andere veiligheidspartners en zou structureel gemaakt moeten worden. In een probleemgerichte en gefocuste aanpak kan de politie een adviserende rol spelen richting andere partijen, zoals gemeenten, woningbouwcorporaties, vastgoedontwikkelaars, maar ook organisaties zoals Slachtofferhulp Nederland. De politie kan de andere veiligheidspartners informeren over de factoren die lokaal met een hoog woninginbraakrisico samenhangen, waarna in afstemming met de veiligheidspartners bepaald kan worden welk pakket aan maatregelen (mogelijk) effectief is. Daarbij is het informeren van de buurtbewoners over het (verhoogd) risico dat zij lopen van belang.

Veilig ontwerp en beheer

Een tweede winstkans ligt bij het ontwerp van nieuwbouwwijken – en woningen én bij het beheer en de herinrichting van bestaande wijken en woningen. Er zijn namelijk bepaalde factoren in de sociale en fysieke omgeving die maken dat in bepaalde wijken het woninginbraakrisico hoger ligt dan elders en bepaalde type woningen vaker doelwit zijn dan anderen. Bij Veilig Ontwerp en Beheer – in het buitenland meestal aangeduid als Crime Prevention through Environmental Design (CPTED) - wordt in het ontwerpen en beheren van gebouwen en wijken rekening gehouden met factoren en maatregelen die de kans op criminaliteit verlagen, zoals het verhogen van de inbraakwerendheid van woningen en de aantrekkelijkheid van een buurt. Met betrekking tot nieuwbouwwijken- en woningen zullen er komende jaren bijna 1 miljoen woningen gebouwd worden. Daarbij moet dus in het ontwerp al rekening gehouden worden met maatregelen en factoren van Veilig Ontwerp en Beheer. Deze zijn al verdisconteerd in het Bouwbesluit en het PKVW. Daardoor ligt het voor de hand om alle nieuwbouwwoningen aan het PKVW te laten voldoen en bij de vergunningsverstrekking en oplevering streng(er) toe te zien op de naleving van het Bouwbesluit.

Voor bestaande bouw is het noodzakelijk om eerst zicht te krijgen op de oorzaken die maken dat een wijk een *hotspot* is. Dit kan betekenen dat in wijken waar het onderhoud van de woningen te wensen over laat,

preventieve maatregelen worden getroffen zoals het verbeteren van de inbraakwerendheid van woningen of complexen, camera's worden geplaatst en/of dat de afbakening tussen private en publieke grond met een heg, schutting of hek(je) duidelijk wordt gemaakt. In wijken waar voornamelijk sociale woningbouw staat – doorgaans in de meer kwetsbare wijken die in de trendanalyse naar voren kwamen – is bij de verbetering van de fysieke omgeving een belangrijke rol weggelegd voor woningcorporaties. Waar het huiseigenaren (of VVE's) in deze wijken betreft die niet over voldoende financiële middelen beschikken om zelf maatregelen te treffen, is het voor te stellen dat vanuit de Rijksoverheid of gemeente subsidieregelingen worden aangeboden. Het vraagt verdere uitwerking hoe dit vormgegeven zou moeten worden en welke randvoorwaarden hieraan gesteld zouden moeten worden.

Op wijkniveau kan in bestaande wijken die slecht onderhouden zijn, allereerst gekozen worden voor het plegen van onderhoud. We zagen dat in de kwetsbare buitenwijken in Amsterdam en Rotterdam waar relatief veel wordt ingebroken, onder andere veel overlast wordt ervaren van straatafval en graffiti. Een slecht onderhouden openbare ruimte wekt de indruk dat er weinig betrokkenheid is van bewoners bij de wijk en dat er ook vanuit gemeente en andere partners weinig naar deze wijken wordt omgekeken. Het plegen van onderhoud, stimuleert pro sociaal gedrag en stimuleert bovendien mensen om meer gebruik te maken van de openbare ruimte. Dit verhoogt vervolgens weer de sociale controle in de wijk. Dit is voor de kwetsbare wijken waar de sociale cohesie en sociale controle laag is, een belangrijke stap. Meer vergaande opties, zijn het aanpakken van leegstaande panden en braakliggende terreinen, om hier een goed onderhouden plek van te maken, zoals een park of speeltuin, waarmee bovendien sociale ontmoetingen worden gestimuleerd. Ook dit bevordert de sociale controle en cohesie in de wijk. En mocht tot een volledige herinrichting van een wijk worden gekozen, dan is het - net als bij nieuwbouw - van belang dat rekening wordt gehouden met de principes van Veilig Ontwerp en Beheer om de kans op woninginbraken zo veel mogelijk te beperken.

Tot slot

Tot slot is het belangrijk om te benadrukken dat we in dit onderzoek hebben getracht lessen te trekken over preventieve maatregelen gericht op het voorkomen van dader- en slachtofferschap en fysieke en situationele preventieve maatregelen. We vonden overwegend fysieke en situationele preventieve maatregelen en in mindere mate slachtoffergerichte maatregelen. Dadergerichte maatregelen kwamen echter nauwelijks naar voren, mede als gevolg van de insteek van het onderzoek. Meer toegespitst onderzoek naar lessen uit het buitenland over het voorkomen van daderschap van woninginbraken – of meer algemeen naar daders van high impact delicten – is nodig om dit element van de criminaliteitsdriehoek verder in kaart te brengen. Hierbij is het van belang om de kennis uit de trendanalyse – en eventuele toekomstige updates daarvan - in acht te nemen.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oever in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

